

התמודדות מיטבית עם האתגר הקטרי

יואל גוז'נסקי | 17 במארס, 2025 | גיליון 1962

הדילמה הישראלית ביחס לקטר קשורה בכך שלאורך שנים קטר פגעה באינטרסים ישראלים, בעוד שמדיניותה ענתה על אינטרסים אחרים. דילמה זו מועצמת על-ידי חשיבות קטר עבור ארצות הברית. ויתר על כן, ללא הכרעת חמאס ומאמץ מדיני לביסוס חלופה פלסטינית במקומו, קטר עלולה לחזור ולהיות הכתובת לנעשה ברצועה. אולם, אם וכאשר חמאס יוכרע, ניתן יהיה לנתב את הסיוע הקטרי כחלק ממנגנון שיקום בין-ערבי בעזה. בכל מקרה, על ישראל לתאם מהלכים ביחס לקטר עם ארצות הברית כדי לא לפגוע באינטרסים אמריקאים, ועל מנת לנצל לטובתה את מנוף הלחץ האמריקאי על האמירות.

קטר, ישראל והסוגייה הפלסטינית

המפגשים המתועדים הראשונים בין בכירים ישראלים לקטרים החלו לאחר ועידת מדריד (1991). החתימה על הסכמי אוסלו האיצה את תדירות המפגשים ושיאם של היחסים הפומביים היה פתיחת נציגות רשמית ישראלית בדוחה ב-1996 (במקביל לפתיחת נציגות דומה במסקט, עומאן). למרות לחצים מצד איראן ושכנותיה הערביות וכחלק ממדיניות החוץ הייחודית שלה, קטר לא חששה להבליט את קשריה עם ישראל. היא אף ראתה בכך יתרון לאור הקרדיט שקיבלה בשל כך מארצות הברית.

אלא שבמדיניות של ישראל מול קטר ניכרה דואליות לאורך השנים. למרות הביקורת הארסית וההסתה הקטרית כלפי ישראל, בעיקר באמצעות שידורי אל-ג'זירה, רק לאחרונה סגרה ישראל (זמנית) את משרדי הרשת - עדות להעדפה הישראלית לאורך השנים "להכיל" את הביקורת הקטרית. דווח אף שערב ה-7 באוקטובר הוחלט בישיבת קבינט, שהוקדשה לחמאס ולרצועת עזה, [לשמר את הקשר עם קטר](#). גם לאחר פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", לצד הביקורת כלפי קטר מצד [נבחרי ציבור](#) בשל תמיכתה בחמאס, דוחה וירושלים מקיימות יחסי עבודה, ארגוני המודיעין משתפים פעולה, בכירים משני הצדדים נפגשים, ישראלים מבקרים באמירות ואף מתקיים שיתוף פעולה כלכלי-מסחרי [בהיקף נמוך](#). בנוסף, למרות יוזמות חקיקה בנושא, קטר אינה מוגדרת בישראל כמדינת אויב, הגם שהמטה לביטחון לאומי מפרסם [איום קונקרטי](#) המזהיר את אזרחי ישראל לא לבקר באמירות.

גם קטר נוקטת גישה דו-כיוונית כלפי ישראל: מצד אחד, היא מבקרת בחריפות את מדיניות ישראל ביחס לסוגיה הפלסטינית, במיוחד בנוגע להתנחלויות בגדה המערבית, פעולות צבאיות ישראליות בשטחים הפלסטינים וחרגות ישראליות מהסטטוס קוו בירושלים ובהר-הבית. מצד

שני, היא מעורבת בתיווך בין ישראל לחמאס ומשתפת פעולה במנגנון הסיוע הומניטרי לרצועת עזה בימים אלה. מדיניות דואלית זו מאפשרת לקטר לשמר את מעמדה כשחקן מרכזי באזור, תוך איזון בין תמיכתה בפלסטינים לבין קשרים עם ישראל.

היעד המוצהר של ישראל, לפיו חמאס יחדל להיות הגורם השלטוני ברצועה, והאינטרס הקטרי, שחמאס יישאר הגורם השלטוני בה, מנוגדים. לכאורה, אם סוגיית החטופים הישראלים שבשבי חמאס תגיע לסיומה המיוחל, ישראל תשתחרר מתלותה בתיווך הקטרי. אולם, סביר שגם לאחר מכן קטר תמשיך לנסות ולתווך בנוגע לאכיפת הסכמים ובכללם הבנות לגבי שיקום הרצועה. זאת ועוד, בהיעדר תוכנית ל"יום שאחרי" בעזה, ספק אם גורם ערבי אחר מלבד קטר יהיה מוכן לקחת על עצמו את שיקום הרצועה כשחמאס עדיין הגורם השלטוני בה. לפיכך, יש לקחת בחשבון שהמעורבות הקטרית ברצועה תימשך, כל עוד חמאס שולט באזור.

וברקע, קטר רואה בסוגיה הפלסטינית אמצעי להפגנת רלוונטיות ומשתמשת בתמיכתה בפלסטינים ובחמאס בפרט לחיזוק מעמדה במרחב הערבי ומעבר לו. עמדתה הרשמית היא, שלא יקוימו יחסים דיפלומטיים מלאים ("נורמליזציה") עם ישראל בלי הסכם ישראלי-פלסטיני, שיביא להקמת מדינה פלסטינית. עד שייחתם הסכם שכזה, קטר מבליטה את מוכנותה לקיים קשרים עם "כל הצדדים", ישראל, הרשות הפלסטינית וחמאס. יתרה מכך, לצד הכסף שהעבירה לאורך השנים לחמאס – [באישור ואף בעידוד ישראל](#) – קטר מדגישה כי היא שומרת על איזון, ולכן תומכת באותו היקף בחמאס וברשות הפלסטינית. עם זאת, מבחינת הרשות הפלסטינית, קטר מציבה אתגר בשל תמיכתה בחמאס. בכירים פלסטינים מתחו ביקורת על העברות הכספיות מקטר לעזה, בטענה שהן מחזקות את חמאס ומעמיקות את הפילוג הפלסטיני. בתחילת 2025 הודיעה הרשות הפלסטינית עצמה על הקפאת שידורי ערוץ אל-ג'זירה בשטחים הפלסטיניים, בטענה שהרשת משדרת חומרים ודיווחים "[מעוררי התלהמות](#)" המאופיינים ב"הונאה, הסתה להמרדה, חבלה והתערבות בענייני פנים פלסטיניים".

בחודשים ינואר-מארס 2025, כחלק מהסכם הפסקת האש ושחרור החטופים בין ישראל לחמאס, קטר [החלה שוב](#) לספק דלק לרצועת עזה באישור ישראל, כפי שעשתה לפני המלחמה. ככל הנראה, קטר עדיין מארחת בשטחה חלק מהנהגת חמאס (בכירים מסוימים עברו לטורקיה). זאת, לצד תיווך בין ישראל לחמאס בסוגיית שחרור החטופים הישראליים. מאמצי תיווך אלו, והיות קטר חלק [ממנגנון התיאום](#) הבין-ערבי בנושא עזה מעניקים לה קרדיט בינלאומי ומסייעים לה לשמר את מעמדה בהקשר העזתי.

מדיניות החוץ הקטרית

תמיכת קטר בחמאס והשקעותיה ברצועת עזה משתלבות היטב במדיניות החוץ שלה, המתאפיינת בין היתר בתמיכה בגורמי אסלאם פוליטי. עם זאת, מאפייני מדיניות החוץ הקטרית לאורך השנים מבטאים יותר פרגמטיזם פוליטי ואף אופורטוניזם מאשר הזדהות אידיאולוגית,

כדי להגביר את השפעתה במזרח התיכון. דוגמא מובהקת לכך היא תמיכת קטר במצרים בזמן כהונת הנשיא מורסי, איש האחים המוסלמים, וכעת קשריה ההדוקים עם משטר א-סיסי, הרואה ב'אחים' אויב ונאבק בהם.

ואכן, מדיניותה של קטר רצופה לכאורה סתירות. מאז 1995, קטר נוקטת מדיניות חוץ מבוססת גידור (Hedging). עושרה הרב וקשריה עם ארצות הברית אפשרו לה לפעול בחופשיות בזירה הבינלאומית ולקשור קשרים עם צדדים שונים, חלקם מתחרים ואף אויבים זה לזה. למרות, או בשל היותה מדינה קטנה בשטח ובאוכלוסייה ילידה (כ-300,000 אזרחים), קטר מפעילה השפעה בינלאומית רבה. עם עלייתו לשלטון ב-1995, חמד אל-ח'ליפה א-ת'אני ניצל את ההכנסות האדירות מייצוא גז טבעי ואימץ מדיניות חוץ שנועדה לחזק את מעמדה בעיקר מול ערב הסעודית, שכנתה הגדולה והדומיננטית. ניסיונה של קטר לנקוט מדיניות עצמאית לא היה חלק, וכלל לפחות ניסיון הפיכה אחד בתמיכה חיצונית (ב-1996), חרם דיפלומטי מצד שכנותיה ב-2014 ומצור שנמשך בין 2017 ל-2021.

בזירת האנרגיה, קטר היא שחקנית מרכזית בתחום הגז הטבעי הנוזלי (LNG) והיא נמנית עם היצואניות הגדולות בעולם. כיום היא מייצאת כ-77 מיליון טון LNG בשנה, עם תכניות להרחיב את הייצוא ליותר מ-126 מיליון טון עד 2027. לקטר עתודות גז עצומות, כ-13% מסך עתודות הגז הטבעי בעולם, בעיקר משדה הגז הענק, North Field, שהוא המאגר הימי הגדול בעולם (משותף עם איראן). בזכות חוזים ארוכי טווח עם מדינות כמו סין, יפן, הודו ודרום קוריאה, היא נהנית מציבות כלכלית והשפעה גיאופוליטית משמעותית. בעקבות המשבר בין רוסיה לאירופה, קטר הפכה לספק מרכזי ליבשת, והיא ממשיכה להרחיב את השפעתה הגלובלית באמצעות תשתיות מתקדמות ויכולות הפקה גבוהות.

בזירה הדיפלומטית, קטר מעורבת בכ-20 זירות סכסוך. למרות שמאמצי התיווך שלה לא תמיד צלחו, הם סייעו לה לזכות ביוקרה בינלאומית, שהיא חיונית בראייתה להישרדותה בין שכנותיה הגדולות והחזקות יותר (קטר מעורבת בניסיונות תיווך בוונצואלה, לבנון, איראן, אפגניסטן [וזירות רבות נוספות](#)). מעמדה של קטר כמתווכת בינלאומית נתמך על-ידי [טענתה לניטרליות](#) - מעמד שאותו טיפחה על ידי שמירת יחסים תקינים עם צדדים שונים במגוון סכסוכים וזכות העושר הרב שלה, שמאפשר לה להציע תמריצים כלכליים, קטר שואפת להישאר יציבה ובטוחה על סמך הערכה שככל שהפרופיל הבינלאומי שלה גבוה יותר, כך לשותפים חיצוניים יהיה עניין רב יותר בביטחונה לטווח הארוך. תפקידה כמתווכת אפשר לה גם לזכות באמון של כוחות מתחרים, ובאופן תאורטי לבודד אותה מהשפעות של יריבויות בינלאומיות.

רכיב רב משמעות במעמדה הבינלאומי של קטר ולכן גם במכלול ההתמודדות הישראלית עם האמירות ותמיכתה בחמאס הוא מערכת היחסים המורכבת בינה לבין ארצות הברית. תמרוניה המדיניים של קטר, בנוסף לכוחה בשוק האנרגיה העולמי, אפשרו לה להעמיק את השותפויות

עם שחקנים בינלאומיים מרכזיים ולמנף את השפעתה במזרח התיכון בעיקר כדי לזכות באמון הממשל האמריקאי. זאת, על-ידי יוזמה והיענות לבקשת ארצות הברית לתווך בינה לבין מדינות שעמן ארצות הברית מצויה בסכסוך, ובהדרגה הפכה [לשותפה חשובה](#) של וושינגטון במזרח התיכון ומעבר לו.

למרות צבאה הקטן, קטר היא קניינית הנשק [השלישית בחשיבותה](#) בעולם (בין השנים 2020-2024) [והשנייה בחשיבותה](#) עבור ארצות הברית. קטר גם מארחת את מפקדת פיקוד המרכז של ארצות הברית (CENTCOM) באל-עודיד – הבסיס האמריקאי הגדול ביותר מחוץ לארצות הברית (בבסיס זה, שקטר משדרגת בסך \$8 מיליארד, מפעילים האמריקאים מכ"ם מסוג X-band המסייע באיתור וגילוי טילים איראניים). לקטר גם רשת השפעה משמעותית בארצות הברית, היא מפעילה לוביסטים ומכוני מחקר שיצרו לה מרחב השפעה גדול בווינגטון והיא משקיעה מרכזית בשוק האמריקאי, בסך השקעות של למעלה מ-\$45 מיליארד.

בתקופת ממשל הנשיא ג'ו ביידן, היחסים בין קטר לארצות הברית פרחו, גם כתוצאה מהסיוע הקטרי החיוני לנסיגה האמריקאית מאפגניסטן. בינואר 2022 היה אמיר קטר, תמים בן-חמד, המנהיג הראשון מהמפרץ שפגש בנשיא ביידן אשר הכריז על עסקת ענק בסך \$20 מיליארד בין קטר לחברת בואינג. בסיום הפגישה [הכריז](#) ביידן על קטר כ"בעלת ברית עיקרית שאינה בנאט"ו" - מעמד המאפשר העמקה של שיתוף הפעולה הביטחוני וגישה לטכנולוגיה אמריקאית מתקדמת, שערב הסעודית ואיחוד האמירויות לא זכו בו עדיין. קטר וארצות הברית הסכימו ב-2024 גם להאריך את ההסכם לשיתוף פעולה צבאי ביניהן (שפרטיו חסויים) ואת הנוכחות הצבאית האמריקאית בקטר עד 2034. הממשל האמריקאי אף פטר בספטמבר 2024 את אזרחי קטר מהצורך בוויזה לשם כניסה לארצות הברית. קטר היא המדינה הערבית היחידה שזכתה בכך.

עדיין לא ברור איזו מדיניות ינקוט הממשל הנוכחי בארצות הברית כלפי קטר והאם זו תהיה שונה ממדיניות קודמו. בתחילת הכהונה הראשונה שלו יצא הנשיא טראמפ חוצץ נגד קטר וצייד במדינות המפרץ שהטילו עליה חרם. אולם, במהרה שינה את עמדתו וווינגטון אף חיזקה את קשריה עם האמירות. גם אם אוזנו של טראמפ תהיה קשובה יותר לבקשות ישראליות בעניין קטר, אם תהיינה, ספק אם הוא ירצה או יוכל להיענות להן בחיוב. בספטמבר 2024, לפני היבחרו פגש טראמפ את אמיר קטר ולאחר הפגישה [שיבח](#) את האמיר ואת מנהיגותו. כן דווח שלמשפחת טראמפ היו [קשרים עסקיים](#) עם קטר. נטען גם שלשליחו של הנשיא למזרח התיכון, סטיב ויטקוף, היו קשרים כלכליים באמירות. אם דיווחים אלו נכונים הם יקשו על מרחב התמרון האמריקאי מול קטר ויקטינו את הסיכויים לנקיטת צעדים אמריקאים משמעותיים נגדה.

חלופות למדיניות ישראלית: הרצוי מול המצוי

התכלית של מדיניות ישראל בעניין קטר צריכה להיות: שינוי המדיניות הקטרית כלפי ישראל, ובראש ובראשונה הפסקת ההסתה והפסקת התמיכה בחמאס. אלא שלִישראל מנופים מצומצמים שאותם היא יכולה להפעיל על מנת להשפיע על המדיניות הקטרית בכיוון הרצוי לה. המנופים העיקריים האפשריים הם פעולה בתאום עם הממשל האמריקאי וכן לחץ הקשור בשליטה הישראלית במעטפת של רצועת עזה ויכולתה להפעיל עוצמה צבאית נגד חמאס ואינטרסים קטריים באזור זה. השאלה המרכזית היא כיצד להשתמש במנופים מוגבלים אלה, למשל כדי להאיץ את המשא ומתן עם חמאס ולהביא לשחרור החטופים שעדיין בשבי חמאס, כדי לעצב ולייצב את רצועת עזה ב"יום שאחרי" המלחמה, ולעצור את השיח האנטי-ישראלי הקטרי. בנוסף ולאור היקף המעורבות הקטרית המסתמנת בישראל, על האחרונה לקיים "בדק בית" מקיף המכוון לגיבוש מדיניות עדכנית ואחידה בעניינה של קטר - שתנחה את כל הגופים המדינתיים הפועלים מולה. להלן דרכי פעולה אפשריות, המוצגות ברמה עקרונית.

גישה תקיפה - לחץ והגבלות

- פגיעה בקשרים הדיפלומטיים - השעיית הקשרים עם קטר, מניעת סחר ופעילות עסקית עם האמירות. מניעת גישה קטרית לרצועת עזה.
- פעילות מול הקהילה הבינלאומית - ידום יוזמות שישחירו את קטר, פירוט הקשרים של קטר עם חמאס כמאיימים על היציבות האזורית, קמפיין תקשורת/תודעתי שיציג את קטר כמממנת טרור.
- הגבלת פעילות פיננסית - פיקוח על תנועות כספים מקטר לרצועת עזה, כולל סנקציות על מוסדות או גורמים המעבירים כספים לחמאס.
- שיתופי פעולה עם מדינות המפרץ המתנגדות לקטר, חיזוק הקשרים עם ערב הסעודית, מצרים ואיחוד האמירויות, שהתנגדו בעבר למדיניות קטר.

גישה מאוזנת - ניהול קשרים תוך הצבת תנאים

- תיאום מותנה עם קטר - עבודה ישירה עימה כדי לוודא שהסיוע לעזה לא מחזק את חמאס אלא תומך רק באוכלוסייה האזרחית, תוך תיאום הדוק עם ארצות הברית.
- שימוש בקטר כמתווכת - קטר משמשת ערוץ תקשורת בלתי ישיר מול חמאס, מה שעשוי להועיל בניהול הפסקות אש וחילופי שבויים.

- לחץ לשקיפות פיננסית - דרישה לפיקוח בינלאומי על הכספים הקטריים הנכנסים לעזה, על מנת לוודא שאינם מגיעים לידי חמאס. זאת, תוך הצבת תנאי: שיקום תמורת פירוז.

גישה רכה - מינוף היחסים לשיפור המצב

- חיזוק הדיאלוג עם קטר - יצירתם של ערוצי שיתוף פעולה שיגרמו לקטר לפעול בצורה יותר מתואמת עם האינטרסים הישראליים.
- שימוש בקטר למניעת הסלמה - מכיוון שלקטר יש השפעה על חמאס, ניתן לנצל זאת כדי למנוע סבבי לחימה ולהשיג רגיעה אזורית.
- קידום פרויקטים כלכליים משותפים (קטר-ארצות הברית-ישראל) - עידוד קטר להשקיע בפרויקטים אזוריים בעזה באופן שיחליש את השפעת חמאס.

עובדת היות חמאס שולט ברוב שטח רצועת עזה ומשקם בהדרגה את כוחו הצבאי והשלטוני ולאור קשריה הנמשכים של קטר עם הארגון, מצריכה חשיבה ישראלית באשר לתפקידה של קטר מול רצועת עזה, ביחס לחמאס ולמכלול יחסיה עם ישראל. יתר מכך, תחילת כהונת ממשל טראמפ מספקת חלון הזדמנויות קצר כדי לנסות ולהשפיע על המדיניות האמריקאית כלפיה.

פעולה ישראלית שתכלול ניתוק יחסים עם קטר ומניעת גישה של האמירות לרצועת עזה ולחמאס תחליש את חמאס בשל היות קטר, לצד טורקיה, תומכת מרכזית בארגון. אולם, ספק אם ניתוק כזה אפשרי בטווח הזמן הקרוב לאור תפקיד קטר בתיווך בין ישראל לחמאס והאינטרס הישראלי העליון בשחרור החטופים שבשבי חמאס. אם כך יקרה, ישראל עלולה להיות מואשמת בהחרפת המצב ההומניטרי ברצועה. יתרה מכך, מהלכים ישראלים נגד קטר עלולים להיראות כמתנגשים במדיניות ארצות הברית. זאת ועוד, קשריה המשופרים של קטר עם שכנותיה הערביות ועם מצרים וירדן, ומשקלה הגובר בלבנון ובסוריה יקשו גם הם על גיוס מדינות לתמיכה במהלכים נגדה. לפיכך, חשוב לתאם צעדים ופעולות ביחס לקטר מראש עם הממשל האמריקאי כדי לא לפגוע באינטרסים אמריקאים וכדי למקסם את מנוף הלחץ האמריקאי, שהוא האפקטיבי ביותר על האמירות. יש לזכור גם כי בידי קטר מנופים לא מבוטלים להשפעה על ארצות הברית.

ואכן, הקושי לפעול ישירות נגד קטר קשור בעיקר למעמד הבינלאומי שלה ולקשריה עם ארצות הברית (בה בעת, אלו גם שני המנופים העיקריים להשפיע על מדיניותה). מלבד החשיבות של הקשר עם ארצות הברית עבור קטר, האמירות רגישה מאוד למעמדה ולתדמיתה הכביכול ניטרלית. אם ישראל תבחר לפגוע בתדמית הקטרית היא תוכל להתמקד בהיבטים ספציפיים של הפעילות הקטרית שהם בעייתיים בראיית ישראל. בנוסף, קטר הוכיחה פרגמטיזם לא

מבוטל במדיניות החוץ שלה, ובשל כך היא עשויה לשנות מדיניותה בהתאם לנסיבות משתנות ולסט הלחצים המופעל עליה. למשל, קטר אינה מחויבת לאידיאולוגיה של האחים המוסלמים, כמו טורקיה, למשל, אלא יותר לשיקולים של ריאל-פוליטיק. לכן, אם ינתבו את קטר לערוץ השפעה אחר, שאינו חמאס, אשר יקנה לה השפעה דומה בזירה הפלסטינית (והישראלית-פלסטינית), לא מן הנמנע שהיא תאמץ אותו.

סיכום

מטרתה של קטר ביחס למלחמה בין ישראל לחמאס היא להביא לסיומה, כשחמאס נותר שחקן משמעותי ברצועה. תוצאה כזו תאפשר לקטר להמשיך ולשחק תפקיד מרכזי ברצועת עזה ולצבור נקודות בזירה הבינלאומית, ובמיוחד מול ארצות הברית. בשונה מיתר השחקנים המעורבים, קטר עשויה להציע סיוע הומניטרי נדיב לרצועת עזה בלי תנאים ומגבלות, מה שעשוי לקסום לממשל האמריקאי. יתרה מכך, הקטרים פתחו ברגל ימין את יחסיהם עם הנשיא טראמפ בכך שנענו בחיוב לבקשתו להביא לשחרור חטופים ויש עניין אמריקאי להמשיך לתת לקטר את המושכות בסוגיה.

המדיניות המומלצת לפיכך אמורה לכלול שילוב של לחץ מבוקר לצד ניהול קשרים זהיר עם קטר, תוך הבאה בחשבון שגישה תקיפה (מדוי, כעת, עלולה לפגוע בסיכוי לשחרר את כל החטופים. קטר היא שחקן בעל מעמד בינלאומי וספק אם לישראל יכולת להתמודד עמה טוב יותר מאשר הקואליציה הבין-ערבית, שכשלה בניסיון לבודד אותה לאורך זמן. זאת, בנוסף לתמיכתו המסתמנת של ממשל טראמפ בקטר ותלות האנרגטית האירופית בגז הקטרי. לאור זאת, על ישראל להבין את עמדת ממשל טראמפ בנוגע לקטר, להגדיר היכן זו מסכנת אינטרסים ישראליים בהקשר של רצועת עזה ומעבר לה, ולפעול עמו בתיאום מלא מולה.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט